

РОЛЬ ТРАНСФЕРУ ТЕХНОЛОГІЙ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ

На сучасному етапі спостерігається інтенсивне поширення інформаційних технологій, ідей, продуктів, систем у всьому світі, чим забезпечується інтернаціоналізація господарської діяльності. В цьому процесі проявляються як позитивні ознаки – поширення міжнародного досвіду, що приводить до зростання і національної, і світової економіки, так і негативні – коли інтелектуальні та інноваційні ресурси одних країн присвоюються іншими [1].

Реалізація заходів на підтримку міжнародної науково-технологічної кооперації трансферу технологій, захисту вітчизняної продукції на внутрішньому ринку та її просування на зовнішній ринок проголошено в Україні одним із основних принципів державної інноваційної політики [2, с. 3].

Утвердження в нашій країні інноваційної моделі соціального та економічного розвитку визначається як стратегічний орієнтир, який в умовах глобалізаційних викликів призначений сприяти підвищенню ефективності використанню інтелектуального потенціалу країни, всіх її людських і природних ресурсів, забезпеченню підвищення конкурентоспроможності національної економіки, досягненню сталого розвитку та підвищенню добробуту всього населення України.

Серед численних проблем інноваційного розвитку головними є проблеми трансферу технологій та захисту інтелектуальної власності, бо саме вони чи не найактивніше проявляють себе в умовах міжнародної інтеграції і є найбільш вразливими від зовнішніх зазіхань, а з іншого боку, вони виступають досить впливовим фактором розвитку інноваційної діяльності, зокрема інноваційної інфраструктури.

Трансфер технологій – це передача технологій, об'єктами якої виступають наукові і науково-технічні результати та об'єкти права інтелектуальної власності, зокрема винаходи, корисні моделі, комп'ютерні програми, ноу-хау тощо. Особливу роль призначені відігравати високі технології, які розроблені на основі новітніх наукових знань, а за своїм технічним рівнем перевищують кращі вітчизняні та іноземні аналоги і спроможні забезпечити передові позиції на світовому ринку [3, с. 1]. До основних форм трансферу технологій належать продаж технологій у матеріалізованому вигляді, продаж патентів і

ліцензій, спільне проведення науково-дослідних та дослідно-конструкторських робіт тощо. Формами міжнародної передачі технологій виступають патентні угоди, ліцензійні угоди, ноу-хау, інжиніринг тощо. Здійснюючи таку діяльність, центри трансферу технологій реалізують свої можливості у зміцненні іміджу України на світовому і європейському рівнях як держави зі значним науковим і освітнім потенціалом. Центри трансферу технологій належать до мережі тих нових елементів інноваційної інфраструктури [4], які призначені сприяти подальшому розвитку інноваційної інфраструктури шляхом забезпечення взаємодії між науково-дослідними організаціями та внутрішніми і зовнішніми ринками технологій. Процес трансферу технологій реалізується шляхом ефективного використання науково-технічного та інтелектуального потенціалу України, технологічного виробництва продукції, охорони майнових прав на вітчизняні технології на території держав, де планується або здійснюється їх використання, розширення міжнародного науково-технічного співробітництва у цій сфері.

Вкрай негативні структурні зміни в економіці, непослідовність державної інноваційної політики призвели до того, що в Україні формуються тенденції переміщення інтелектуального потенціалу нації в ці країни. У подоланні такої загрозливої тенденції визначна роль відводиться процесу трансферу технологій.

В епоху глобалізації процес переміщення об'єктів інтелектуальної власності пов'язаний із порушенням прав інтелектуальної власності. Значна частина потенційно значимих винаходів українських винахідників з'являється в зарубіжних країнах без визначення їх належності до України. Мають місце факти неконтрольованої передачі за кордон новітніх розробок українських вчених, які створені за державні кошти [5].

За таких обставин особливої актуальності набирає завдання щодо створення і реалізації системного підходу в захисті прав інтелектуальної власності. На захист прав інтелектуальної власності спрямоване конституційне положення, згідно з яким кожен має право володіти, користуватися і розпоряджатися своєю власністю, результатами своєї інтелектуальної, творчої діяльності; ніхто не може бути протиправно позбавлений права власності [6, ст. 41]. Цілісну основу захисту прав інтелектуальної власності закладено в Цивільному кодексі України, за яким кожна особа має право звернутися до суду за захистом свого права інтелектуальної власності. До форм захисту кодекс включає державну реєстрацію об'єктів права інтелектуальної власності; засвідчення такого права державними охоронними документами (диплом, свідоцтво, патент) чи ліцензіями; договори, які є обов'язковими для виконання тощо [7, ст. 321, 423, 426, 458, 474, 485]. У разі порушення права

інтелектуальної власності його захист здійснюється не лише в порядку, визначеному цивільним законодавством, а й шляхом адміністративного чи кримінального переслідування [8, ст. 51-2; 9, ст. 176, 177].

Національна проблема захисту прав інтелектуальної власності тісно пов'язана з проблемами міжнародної гармонізації законодавства у цій сфері. Україна приєдналася до більшості існуючих угод і конвенцій у сфері захисту інтелектуальної власності, серед яких особливе місце посідає Конвенція про заснування Всесвітньої організації інтелектуальної власності. Основними функціями Всесвітньої організації інтелектуальної власності є допомога в розробці заходів, розрахованих на поліпшення охорони інтелектуальної власності у світі та гармонізації національних законодавств у цій галузі; надання технічної та юридичної допомоги в галузі інтелектуальної власності; сприяння укладанню міжнародних угод у сфері охорони інтелектуальної власності; збирання і поширення інформації, що стосується охорони інтелектуальної власності; здійснення і заохочення досліджень у цій галузі та опублікування їх результатів; забезпечення діяльності служб міжнародної охорони інтелектуальної власності. Україна стала членом Всесвітньої організації інтелектуальної власності у 1980 р. [10, с. 526–527].

Забезпечити стабільний інноваційний розвиток в умовах глобалізаційних викликів Україна може лише за умов ефективної стратегічної інноваційної політики. Перш за все необхідно, щоб зовнішньоекономічна діяльність України була спрямована на високотехнологічний експорт. Рівень інноваційного розвитку знаходиться в прямій залежності від підвищення добробуту громадян. Тому, як свідчить світовий досвід, до пріоритетних завдань інноваційного розвитку належить подолання економічної нерівності населення. У розширенні міжнародного науково-технічного співробітництва важливі завдання покладаються на трансфер технологій, завдяки якому підвищуються можливості ефективного використання інноваційного потенціалу і забезпечується більш надійний захист інтелектуальної власності. Щоб забезпечити рівноправне входження України в науково-технічний простір країн Європи нормативно-правова база України інтеграційної спрямованості має формуватися у відповідності з тенденціями, що спостерігаються у світі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Геєць В.М., Семиноженко В.П. Інноваційні перспективи України. – Харків: Константа, 2006. – 272 с.
2. Закон України „Про інноваційну діяльність” від 04.07.2002 р. за № 40-IV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
3. Закон України „Про державне регулювання діяльності у сфері трансферу технологій” від 14.09.2006 р. № 143-V [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
4. Державна цільова економічна програма „Створення в Україні інноваційної інфраструктури” на 2009–2013 роки, затверджена постановою Кабінету Міністрів України від 14 травня 2008 року за № 447 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
5. Проект „Стратегії інноваційного розвитку України на 2010–2020 роки в умовах глобалізаційних викликів” [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pir.dp.ua/uploads/StrategizInnovRazvitiyaUkr.doc
6. Конституція України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon.nau.ua/doc/?uid=1013.3.8&nobreak=1>
7. Цивільний кодекс України від 16 січня 2003 року N 435-IV (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
8. Кодекс України про адміністративні правопорушення від 7.12.1984 р. № 8073-X (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
9. Кримінальний кодекс України від 05.04.2001 № 2341-III (із змінами і доповненнями) [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://zakon1.rada.gov.ua/cgi-bin/laws/main.cgi>
10. Юридична енциклопедія. – К.: Видавництво „Українська енциклопедія М.П. Бажана”, 1998. – Т. 1. – С. 526–527.